

Instructie binnenlandse steltloper telling voor niet-vaste watervogel of ganzen- en zwanentellers

17 oktober en 14 november 2026

Eens in de zes jaar vindt in het najaar de internationale goudpleviertelling plaats. In Nederland gebruiken we die niet alleen om een zo dekkend mogelijke telling van alle Goudplevieren te realiseren maar ook van Kieviten en Wulpen, daarom noemen we de telling ook wel binnenlandse steltloper telling wat de lading beter dekt. De binnenlandse steltloper telling maakt onderdeel uit van de watervogeltellingen van Sovon die volgens een vaste methode worden uitgevoerd en herhaald (monitoring). We werken op een gestandaardiseerde wijze met vast begrensde telgebieden die op vaste momenten in het jaar steeds op dezelfde manier worden geteld en na afloop een validatieslag ondergaan.

Kennis en benodigdheden

Deelname is mogelijk voor iedereen die Goudplevier, Kievit en Wulp en bij voorkeur ook andere steltlopers kan herkennen én de aantallen ervan kan tellen of schatten. Een verrekijker is hierbij een onmisbaar hulpmiddel. In open gebied en grote plassen en meren is een telescoop of sterk vergrotende kijker (15x) een *must* om alle soorten te herkennen en een goede telling te kunnen doen.

Tijdsinspanning

De tijdsinspanning hangt af van de grootte van het gebied, het aantal vogels en de overzichtelijkheid van het gebied. Doorgaans kost een telling niet meer dan 3-4 uur, maar grotere gebieden kunnen langer duren.

Aanmelden en starten met watervogeltellingen

Om telgebieden te kunnen kiezen heb je een waarnemerscode van Sovon nodig. Heb je nog geen waarnemerscode? Vraag deze dan via portal.sovon.nl/user/newuser. Eventueel kan de helpdesk assisteren (024-7410410 of helpdesk@sovon.nl). Steltlopergebieden kunnen worden geclaimd via deze link: <https://portal.sovon.nl/portal/vacant/map/3>

Welke tijdsinspanning

Je telt in principe in vaste telweekenden, eens per maand in zowel oktober als november. Het telweekend is altijd het weekend waar de zaterdag het dichtste bij de 15e van de maand ligt. Via een nieuwsbrief die tellers krijgen toegestuurd en de website [sovon.nl](https://www.sovon.nl) (kijk onder Actueel en Teldata) worden de teldatums bekend gemaakt. In **2026** zijn dat **17 oktober** en **14 november**

Welke vaardigheden heb ik nodig:

- Je herkent alle steltlopersoorten (in ieder geval Goudplevier, Kievit en Wulp) die in je telgebied voorkomen.
- Je bent in staat om groepen vogels door je verrekijker of telescoop goed te tellen of te schatten.
- Je voert tijdens het veldwerk de gegevens bij voorkeur in via de app Avimap (zowel Android als Apple iOS). Daarbij is het handig om digitale vaardigheid met de app op te doen. In het veld op papier werken en nadien op de PC invoeren kan ook via portal.sovon.nl/user/login/. Neem altijd een boekje of kaart mee, voor het geval de accu van de telefoon of tablet niet voldoende capaciteit meer heeft (bij lage temperaturen raakt een accu sneller leeg!). Een powerbank meenemen kan natuurlijk ook.

- Je gebruikt de aanwijzingen die in de watervogelhandleiding worden beschreven (<https://pub.sovon.nl/static/publicaties/Handleiding-Watervogels-en-Slaaplaatstellingen-2024-LR.pdf>). Sovon vraagt verder bij het veldwerk rekening te houden met bepaalde regels, zie www.sovon.nl/verantwoord-tellen. Soortspecifieke aanwijzingen zijn verder te vinden op bij de soortinformatie op sovon.nl (stats.sovon.nl).

Waar wil ik tellen?

- Check op sovon.nl de pagina met vacante steltloperelgebieden (portal.sovon.nl/portal/vacant/map/3),
- Paars gearceerde vacante gebieden hebben onze voorkeur. Dit zijn de prioritaire telgebieden, die vanwege hun aantallen heel relevant zijn voor de monitoring. De gebieden met een groene omlijning zijn secundaire gebieden, gebieden waar in het verleden wel steltlopers zijn geteld, maar in lagere aantallen of kleinere frequentie.
- Verken eventueel vooraf het gebied om na te gaan of je er een goede telling kunt uitvoeren.
- Met je waarnemerscode kun je na inloggen direct een vacant telgebied claimen.
- Na de aanmelding van een nieuwe teller sturen we informatie op (zoals deze handleiding) en nemen we contact op voor verdere details.

Ben je onzeker over het te tellen gebied of wil je graag eerst overleggen, dan kun je uiteraard ook contact opnemen met de betreffende regiocoördinator. Zie voor een overzicht en contactinformatie sovon.nl/coördinatoren.

Uitvoering steltloperellingen

Vaste telgebieden

Het tellen van de binnenlandse steltlopers gebeurt in een vast telgebied, met een vastgestelde begrenzing. Alleen de steltlopers die binnen de begrenzing van het telgebied voorkomen worden geteld. Hier verder wordt dit onderwerp uitgebreider besproken.

Teldatums

Er wordt zoals eerder opgemerkt gewerkt met voorgeschreven teldatums om de kans op dubbeltellingen (of het dubbel missen) van vogels zo klein mogelijk te houden. De teldatum voor de binnenlandse steltloperellingen in 2026 zijn: **17 oktober** en **14 november**. Op beide datums ga je tellen.

Welke soorten tellen

Bij deze binnenlandse steltloperelling richt je je grotendeels op de steltlopers die in agrarisch gebied voorkomen (de belangrijke wateren worden reeds geteld), dat zijn **Goudplevier**, **Kievit** en **Wulp**, maar andere steltlopers doen ook mee. Richt je vooral op de drie genoemde soorten, die zijn ook vaak goed te zien in een weiland of op een akker.

Tel je bij een steltloperelling alleen de drie soorten steltlopers, dan kun je dat bij het invoeren van de basisgegevens aangeven met de selectie "goudplevier, kievit, wulp", maar dit zal eerder uitzondering dan regel zijn.

Tel je uit eigen interesse naast de hierboven genoemde selecties specifieke extra soorten mee (bijv. Grote Zilverreigers) dan kun je deze apart toevoegen. Dat doe je in het overzicht van al je telgebieden, onder de knop "beheer gebied". Geen aantal ingevoerd betekent dan nul vogels geteld.

Tellen en schatten

Het nauwkeurig tellen of schatten van vogelgroepen is een kunst op zich maar kun je met enige oefening snel onder de knie krijgen. Besef daarbij dat het tellen en schatten altijd met onzekerheden is omgeven. Onderzoek toont aan dat tellers de neiging hebben om groepen tot enkele honderden vogels licht te overschatten, maar grotere groepen (duizenden) vrijwel altijd te onderschatten. De verschillen tussen tellers onderling kunnen bovendien aanzienlijk zijn. De één schat aantallen consequent te laag of te hoog in, de ander zit goed bij kleine groepen maar slaat de plank mis bij grote groepen. Op de schaal waarop de tellingen plaatsvinden, en met de beoogde doelen voor ogen vormen deze verschillen in telaantallen echter geen probleem.

Niettemin bestaan een aantal vuistregels om tot een zo goed mogelijke telling of schatting te komen. Kleine groepjes zijn meestal nauwkeurig en eventueel per individu te tellen maar bij grotere groepen ontkom je er niet aan om schattingen te maken. Al naar gelang de groepsgrootte laten zulke groepen zich soms per 5-tal of 10-tal tellen, wat handig te tellen is met een handteller. Maar bij groepen van meer dan pakweg 1000 vogels zijn grotere eenheden noodzakelijk, bijvoorbeeld per 50 of 100. Bij zulke groepen is het vaak handig twee keer te tellen. Op die manier krijg je ook een indruk van de afwijkingen van je eigen tellingen. Houdt in dat geval het gemiddelde van beide tellingen aan.

Samengevat:

- Tel of schat de gehele groep, voordat ze eventueel wegvliegen.
- Tel pas daarna de groep rustig: tel per individu bij groepen tot enkele tientallen en pas grotere groepen af, bijvoorbeeld per 10-tal, 20-tal, 50-tal of 100-tal (zie uitleg in figuur 3).
- Meerdere soorten door elkaar heen?
 - Tel eerst de totale groep.
 - Tel daarna elke soort apart (check totalen).
 - Begin met de meest schuwe soorten die snel opvliegen (bijv. Wulp).
 - Daarna de talrijke soorten en dan de minder talrijke soorten.
 - Op het laatst tel je de lastigere soorten, probeer ze te ontdekken en eruit te halen.

Bij een (op)vliegende groep heb je vaak een beter beeld van het totaal dan wanneer de groep zit (vaak achter elkaar, deels in vegetatie of ondergedoken). Een vliegende groep is echter vaak snel en kan uiteen waaieren of van vorm veranderen. Soms krijg je hulp van roofvogels (alles vliegt op).

- Voor het tellen is een (meervoudige) handteller erg handig. Deze is verkrijgbaar in de webwinkel van Sovon (sovon.ccvshop.nl).

Probeer bij het tellen altijd verstoring te voorkomen door bijvoorbeeld op afstand met een telescoop of vanuit een auto te tellen, of beiden!

Integrale gebiedstelling

De tellingen van watervogels vinden plaats door middel van een **integrale gebiedstelling** (zie Hustings *et al.* 1985 voor achtergrondinformatie). Dat houdt in dat je een vast telgebied hebt dat je volledig en zodanig doorkruist, zodat de resultaten het totale aantal aanwezige watervogels in dat telgebied goed weerspiegelen. Kies de route door het telgebied zodanig dat alle voor watervogels geschikte delen

bezoekt worden en alle aanwezige vogels kunnen worden gevonden. Vergeet daarbij niet delen te bezoeken die tijdelijk aantrekkelijk kunnen zijn voor watervogels (bijv. na hevige regenval). Het is lastig een eenduidige leidraad te geven hoe intensief een gebied geteld moet worden. De meeste tellingen worden vanaf de openbare weg gedaan. In sommige open gebieden hoeft je minder intensief te doorkruisen omdat je veelal over grotere afstanden kunt kijken. Een telling van meer gesloten gebieden is veel intensiever en hierbij is het de bedoeling om alle beschikbare wegen af te rijden, te fietsen of te bewandelen. Maak bij beide tellingen insteken (te voet) voor moeilijk overzichtelijke plekken. Alle sloten aflopen wordt meestal niet gedaan, ook al omdat je dan alles opjaagt met een gerede kans op dubbeltellingen.

Belangrijke richtlijnen voor het uitvoeren van een integrale gebiedstelling:

- **Tel overdag:** noteer de aantallen en verspreiding van watervogels overdag (dan meestal op de voedselgronden, maar niet altijd). Een vuistregel voor de wintermaanden (november-februari) is om niet voor 10:00u te starten en niet langer dan tot 16:00u door te gaan. Slaapplaatsstellingen vallen buiten een watervogeltelling en worden met een apart type telling gedaan (zie hst. 4).
- **Tel vogels met binding met het telgebied:** tel alleen vogels die een binding vertonen met het telgebied. Overvliegende (of slaaptrekkende) vogels die van buiten het telgebied komen en er niet zullen neerstrijken, worden niet meegeteld. Boven het telgebied rondvliegende en foeragerende sterns, of een naar een prooi speurende kiekendief, natuurlijk wél meetellen.
- **Hanteer een vaste telinspanning:** probeer de tijdsbesteding per telling zo veel mogelijk vergelijkbaar te houden. Het heeft voor monitoring weinig zin om bij de ene telling in een enkel uurtje het hele gebied in sneltreinvaart te doorkruisen en de volgende keer vele uren te besteden om alles af te lopen. Pas de tijdsbesteding uiteraard wel aan aan het aantal vogels: als het gebied tjokvol vogels zit, kost de telling meer tijd dan wanneer het heel rustig is. Hanteer ook elke telling globaal dezelfde route.
- **Gebruik een vervoermiddel naar eigen keuze:** Fietsen en lopen maakt het mogelijk om een gebied nauwgezet te onderzoeken (en is milieuvriendelijk), maar tellen vanuit een auto kan nodig zijn in grote gebieden, bij slecht of om persoonlijke redenen.
- **Werk in teamverband:** in vogelrijke gebieden is het werken in teamverband veruit te prefereren boven individueel te werk gaan. Stem het tellen op elkaar af, en overleg achteraf of de resultaten zijn beïnvloed door bijvoorbeeld massale vogelverplaatsingen.
- **Voorkom verstoring:** dit kan zorgen voor hergroepering van vogels binnen een telgebied of verplaatsing naar andere of minder overzichtelijke gebieden. Dubbeltellingen of juist het missen van groepen kunnen het gevolg zijn. Probeer daarom te anticiperen op mogelijke verstoring en vermijd in ieder geval om zélf voor verstoring te zorgen (te dicht naderen, geen onverwachte bewegingen maken, hard klappen met autodeur).

Wat betreft de tellersuitrusting zijn een aantal tips te geven:

- **Optisch materiaal:** een goede verrekijker (bij voorkeur vergroting 8-10x) is essentieel. Een telescoop (vergroting 20x of meer) op statief is vaak onmisbaar.
- **Smartphone of tablet:** voor de invoer van je telling is een smartphone of tablet heel handig. Met de app Avimap kunt je direct je telling in het veld invoeren (o.a. basisgegevens, soort, aantal, locatie) en daarna uploaden. Papieren telformulieren of notitieboekjes kunnen overigens ook gebruikt worden, vervolgens kunnen de gegevens na de telling digitaal worden ingevoerd. Een smartphone is ook handig om online foto's op te zoeken als hulp bij determinatie of als hulp bij de oriëntatie. Zorg voor voldoende accucapaciteit, of neem een powerbank mee.
- **Warme kleren, handschoenen, muts en paraplu:** buiten de stad of dorp blijkt het altijd net wat kouder te zijn, vooral in open landschap.

- **Handteller:** een handteller is een bijzonder handig hulpmiddel bij het tellen en afpassen van groepen vogels. Onder andere te verkrijgen, ook in meervoudige uitvoering, in de webwinkel van Sovon maar ook in sportzaken met een breder assortiment (daar vaak 'ronde-teller' genoemd).
- **Vogelboek:** als hulpmiddel voor de determinatie, deze zijn vaak ook online als app beschikbaar.

Gebruik geen drones als hulpmiddel. Het gebruik van drones is aan allerlei regelgeving onderhevig en in sommige gebieden ook niet toegestaan. Drones kunnen bovenal voor veel verstoring zorgen.

Warmtebeeldcamera's/kijkers kunnen een handig instrument zijn, bijvoorbeeld voor het opsporen van verborgen soorten, maar we adviseren om ze niet te gebruiken omdat de resultaten niet naar het verleden toe kunnen worden vergeleken. Alleen bij speciale vraagstellingen of een gerichte informatiebehoefte, en dan met name een professionele toepassing zijn drones of warmtebeeldcamera's/kijkers bruikbaar.